

AZ ÉN SZOMSZÉDOM.

Elbeszélés.

FOGARASI-TÓL.

Az ember két lábu tollatlan állat, mondá Plátó. Ugy van, magam is hajlandó vagyok hinni; állat, mely saját fényben és homályban, melegben és hidegben, erénytisztán és bűnocsokosan ragyog, setétlik, hevül, didereg, vonz és iszonyít. Iszonyít? — Oh nem! Ember iszonyatos alakban soha fel nem tűnhet; legalább a' bölc's szeme előtt nem; — csak szárandó, ha gyengeségei' zsarnokerejétől görbesztetten egyéb állatpajtásai sorába alacsonyul. És még is ember marad? Valóban; mert észhijányos dőreségei szintugy elvegyülnek az embervilág félszeg zengzetü zsbajhangájában, mint a' bűzhöd't mocsárgőz és oltárfüst a' vészfellegben. — Szomszédom is ember; szellemdülő szenvedélyektől izgatott ember. Nem is lehet egyéb. — Oh! nem mindig emberek szomszédaink. Vannak kakas, galamb, liba szomszédok és szomszédnők is. Te, ki nem tanulál szomszéd-ológiát, ehez nem érthetsz. Ez egy vadonon új tudomány, az élet-egyetemben olykor fejt, de többször fekete angyaloktól előadatni szokott. Az én szomszédom hévvel rohant és jár fel e' lezckékre, 's im' irigy-lendő mestereit sokban, igen sokban felülhaladá.

Darázs Pál, vezetékneve' tulajdonait teljes mértékben bírja. A' darázsoknak sok főbb és alnemei, fajai vannak; nálunk a' közönséges és lódarázs ismeretesek, 's szomszédom ez utolsó gonosz b' pajkos gyermekeket megszalasztó fajhoz tartozik. Gyermekkergetésben ugyan nincsenek kitűnő érdemei, de könnyebben ingerelhető névrokoninál is. Habzó szájából méregtajték csepeg, 's mikor megharagszik, sir mérgében, mint makacs fiu, kinek nem lön valami inye szírint.

Darázs család, Bagolyfalván még a' mult században települt le, 's most hárman laknak itt e' néven, mind hárman testben 's lélekben rokonok. Pálunk középső testvér, de még is ő a' család feje, mint volt a' boldogult Náthán Londonban a' Rothschild világszerte ismeretes pénzsarnok háznak.

Higyétek el: nincs okosb dolog, mint pénzes és gazdag embernek lenni. Lám pénz ad fényt, érdemet, gyönyört, hatalmat, tekintetet, rangot a'

mai világban. Pénz nélkül lehetsz tudós, eszes, még is bolond vagy; lehetsz szép, ügyes, még is ügyetlen és otromba neved; lehetsz erényes, honlángu, még is szánakozatra méltó szegény ördögnek tartatol. Et sic porro... Legjobb részt választott itt magának az, ki megtanulta a' kétszer-kettőt, 's számításai nem csak papíroson tarkálnak, hanem arany és ezüst köralakban és idomban pengve, fénylve, zsebet, zacskót és szívet egyiránt örvendeztetnek. Magasztalja, kinek tetszik, a' szegénység' rongyhalmait, a' fénytelen sorsot 's kevéssel elégedést: az én szomszédom békazenének tartja mind ezen magasztaló-énekeket, 's önszemélyében bizonyítgatja: milly szép gazdagnak lenni, vagy — legalább látszani! — És Darázs Pálné asszonyság' szűrőszita szabásu legujabb divatu szalmakalapjáról lecsüngő zöld fátjollal mig játszik enyelgve a' déli szellő, szomszédom' puskája roppan, 's a' káro-gott varju zúzott fejjel rohan le típegő Ankánk elébe. „Pali“ sipákol ekkor, „nézd elmoeskolá kalapomat lótt varjad' vére, ezt nem lehet többé viselni, — végy mást. Ugy e, édes Palim, mást veszel?“ — Enyelgés, csók, csapodárság, könyhullás mind asszonyi kényuralkodás' eszközei, 's az utolsó leghatós b' még a' legmakacs b' férfiszívet is hódító erővel bír. Egy pár köny, gyémánt-cseppként ragyogó a' szép szemben, mint harmatgyöngy ibolya-csukron varázs bájjal hat a' vonakodó kebelre, 's a' boldog vagy boldogtalan férj mit tagadhatna meg ilyenkor siró angyalától? Asszonyok! e' pillanat' diadalára mindig résen legyetek, 's használatlan elmulni ne hagyjátok; mert a' férfiszív olyan mint spanyolviasz, csak addig nyomhadd rá kényed pecsétjét, mig mécsed lángjától gyultan olvadoz; elhültével kőkemény lesz, 's új fáradságba kerülend vizonti meggyújtása. De minek biztatom asszonyságtokat? Jól, igen is jól tudjátok Ti, hol és milly fegyvert kell használni; a' nyelv' vagy a' szemek fegyverét? Ismeritek, igen is felettebb ismeritek férjeitek' gyengéjét, 's ott tapintjátok a' sebet, hol az legfájdalmasban sajog. Oh szépek, jók vagytok, asszonyok! csak kár, hogy a' felboszontott nőből olykor furia, a' szelidebb érzeményekre siketült vad férjből pedig dühöngő tigris lesz. —

Anka ugyan csep' ez egy asszonyka, 's sokszor remeg, mint nyárlevél a' sívító szélben, férje szebb ízlést nem ismerő őszinte habarásai előtt, de mégis az „édes Palim“ csuda ingerét okoson tudja éreztetni, — és szomszédom befogat, elzörög 's halommal hozza a' vásárfiát. Hja! ez az élet a' gyönyörű élet! —

Szomszédom többi jelességei közé tartozik: hogy hivataloskodó pályán is izzadtott vagy szeleskedett. Hivatal, oh ez a' varázsszó „hivatal“ időnkben több átváltoztató erőt fejté ki, mint hajdan Circe bájvesszője, — és csinált felénk nyulakat, — száguldó agarakat, csuszó mászó kigyókat, csélcsep pillangókat, csapodárkodó, sunnyogó fondorkodó macskákat, dölyfős oroszlányokat, álnok rókákat, morgó medvéket, éhes 's bárányölő farkasokat, ragadozó hollókat, béketűrő juhokat és — szóval az egész szárazí, légi és vízi állatvilágot pompás példányokban állítá elő. Valóban a' hivatal Eldorádot mosolyogtat az azt hévvel lobból vadászó elébe, 's nem csuda, hogy az emberi soha ki nem elégíthető vágy érte ég, érte fogy, érte hül meg. — És Darázs Pál téltul az iskola' porából felszedett sajátágaival irnok lón. Éltének e' szakasza nevezetes, 's ő szokott ékes-szóllási darabossággal beszél el ebből olykor, midőn a' zöld színű üvegéből szürsölt nedv jó kedvet csillámoztat szemében, néhány jelenetet. Bohóság köz mindnyájunkal, míg ifjak vagyunk, 's néha az őszkor havazta fej is hajlandó ennek bokolni; de szomszédom bohóságai nem illy bohóság' számából valók; mert ha vegytanilag bönczolatjuk, legfőbb alkatrésznek kapjuk benne az észhiányt, vegyülten holdújságos szessenésekkel. Illy jelenet vala irnokságából; midőn a' magasan vetett ágyból az az előtt állott karikás ágyra zuhant le 's a' százné előálmából felsikoltott; de az illyes lezuhanásokhoz és sikoltozásokhoz nem tanult 's vastag előítéletekkel bibelődő gazda nem igen szivelé e' tréfát, 's irnokunk más szállásra lón kénytelen vonulni.

Az éj és setétség igen rozsz találmány a' világosság' fiai- és leányaira nézve. Mély álom horkol benne mindenütt, csak a' martalék után esengő bagoly hiedékeny keblet iszonyító huhogása zavarja az éjféli csendet, 's a' természet' titkait nem ismerő pásztor felriadván, a' tüzkötél módjára fe-

lette elsuhanó légtünetben ráismer a' lidérczre, melly a' falu' végén szalmás kunyhóban lakó özvegyasszonyhoz jár. Oh, az özvegyasszonyokhoz hamar eltanulnak a' lidérczek, kivált ha az özvegyi gyászfátyol alól egy pár nefelejtés-szem, vagy gyémánt-bogláros aranyláncz kandikál ki. És a' holdvilágos éj be kellemes! — a' sohajtozó szerelmes olvadásai felszállnak a' téjhabban hintázó sugáronkon fel a' holdig, vagy is a' holdbani szép lakóné ablakáig, honnan az estesillagnál dicsőbb gyönyörűbb szemek' vágyragyogta eped le. Az ablak nyílik — és az epedő szeretőből kapaszkodó cziczuska lesz, lenyalandó az édes, a' piros ajkak' esóktéjfelét.

„Oh bár örökre zöldellene

Az első szerelem édené!“

De, hajh! elvirul a' virágkor 's a' gyönyörű pillangó helyett undok hernyók falják fel a' domborodó káposztaföket. A' hernyói élet a' falánkság' kora, mellyben kiki hasának él, 's szeretné a' világot, 's ennek minden kincsét, szépjét és rútját egyszerre, mint egy korán érő szilvát, elnyelni, — 's oh hányan és mennyin nem élnek ebben? !...

„Huh, teh, teh, uhj, huh, hopszasza, ne hoh, ne hoh!“ hajnali szürkületben hallá a' jobb oldalra fordult Porkoláb e' szokat. Ki bolond vadászhat illy korán? gondolá, 's ágyi alvó öltönyegében, melly mindössze csak ingből és gatyából álla, rohant ablakhoz. 'S imé Palunk, a' holdjárós irnok, puskával vállán botorkál elebb elebb, kopóvezéri füttyök 's kurjongatások özőnölven szájából; de vadászeb egysen vala. „Mi a' patvar! az ur éjel jár vadászni?“ — Holdjárósunk felriadtan rogyott össze, — 's hajduk vezeték haza szegényt.

„Szép a' vadásznak élete,

Setét erdő hazája,

A' kis madárka zengete

Örömet hiv reája.“

Igen! de vadászok sokfélék a' nap alatt. Van-nak hir-, fény-, hivatal-, dics-, szerelem-, nyereség-, haszon-, gyönyör-, kártehetés-, elleneskedés-, zűr-zavar-, bosszuharcz- és szív vadászok. És mindenik vadássza ezélba vett tárgyát a' maga módja szerint. Egyik olálkodó lesben áll, más pedig fogadott hajtók, vagy szolgaságra termett szaglászebek segélyével keritgeti nyomozott vadját, 's sokszor egy szerencsésb kontár avatlatlan fegyvere

lővi el előtte. Csak ilyen a világ; méh nem magának mézel, 's ökör nem magának szánt.

Természetes, ha szomszédom írnek ne legyen, szolgabíró nem lehetett volna. Köz megjegyzés, hogy ki mihez legkevesbé ért, annál hevesben túl a' mellett viaskodni. Nézd el csak a' doctorok' minden nemét, 's együgyűségben nevezd ámitásnak a' titkot, mely oly tudós nyombusha burkoltan leng körülök, bezzeg lesz mit hallj: eszméket, véleményeket, okoskodásokat, sületlenségeket, átkokat és szítkokat, — 's aztán kotródj is ám, mert jaj neked, ha csak testesült vakhitté át nem változá. Az emberiség' legsujtatóbb ostroma eleitől fogva a' nem tudott tárgyak felőli elhitetés volt, 's ha nem lön hitelle a' hitetőnek, kész vala tűzzel vassal kiirtani az ellenvéleményt, 's milliók fultak az üldözés vakbuzgalmu gyilkaitól ársztott vérpatakokba. Ember, ember, meddig lész még embertársad' farkasa? meddig tagadod, gyűlölöd, üldözöd még a' kifejelett értelmet és az eszt? — Balgatag ember, ismerd meg több százados tapasztalat után: hogy nincs, 's nem lehet drágább kincsed e' földön az észnél. Mit ér erőd, méltóságod, göliát nagyságod, narcissus szépséged, ha nincs eszed? Ész nélkül csak oly vagy, mint Aesop álarczos rókája, szépképű fő, agy nélkül. Ez által vagy ur tengeren és szárazon, varázslod körmeid közé vízfekéről a' halakat, légből a' madarakat, széttöröd a' zsarnok vaspálczáját, kiragadod Zeüisz kezéből a menykövet, bilincsetversz az elefantra, sőt kötelten tánczolni tanítod őt, mint Thales testvérek New Yorkban; kiteped az oroszány fogait, fellegekig érő fénycsarnokot építesz, kincsbányát vájsz a' pokol mélyeig, fegyvert gyártasz elleneid legyőzésére, 's bájmuzikát zengetsz barátaid fülgönyörére. Eszed szülöttei nem csak aczélmetszetű könyvczimeken fitogtatják nevedet, hanem szárazon és vizen villámsebesen nyargaló gőzerőművek által kényelmesen hordoznak. Oh szeresd, tiszteld, beszöld hát az eszt, 's neki, csak neki hódolva, hűntartsd fen uralkodását!

Az életútak különbözők, 's ki tudja az egyenes útát? Vándor, véled, hogy megtaláljad, 's hogy ma holnap rajta a' boldogság és gyönyörűség' tejjel mézzel gazdag hónapja jutandasz, azonban útad egyenesen vezet — a' veres óriás Mephistöhoz, ki szerencsétlen martalékjaira nyílt karokkal és lángkebellet vár. 'S ekkor mindegy, akár szekeren akár gyalog érkezél oda. Fellépsz egy keskeny ösvényre, száguldv lovaglasz el, 's a' czélnál még sem találod a' szerencsét. Ha paripád ne oly gyorsan robbanó legyen, tán egyszerre érkezél volna meg a' szerencsével. A' szerencse édes örömet czammog szárazon, 's érkezése késő és ritka. De némely ember menjen bár gyorsan vagy lassan, még sem lát szerencsét; 's az illynek mindegy, paripa, ló vagy számár, — Vannak, kiket már csecse-

mő korokban aranybölcshen ringatott a' szerencse, kiket hiven hord bájólen, kike minden felől kény és gyönyör, öröm és vígság, csend és elégedés nevet. Ezeknek nincs semmi életútra szükségök. Ők Fortuna' édes gyermekei, 's e' szárnyalábu anya emlőjén hizva, nem gyótrik úti álmok. Nekik nem kell sem ló sem számár a' szerencse utáni utazásra. De hajj, be hamar felejtik az emberek, hogy az arany középszer, a' költöktől annyira magasztalt sem magas sem aljas sors, egyedüles mérsékelt égalja létünknek! Forró öv alatt forró vágvak, kívánságok ébrednek; a' pénzszomj minden elégedési nedvet kiszárit; napról napra többet meg többet kívánsz, mind inkább inkább vágsz mások felibe emelkedni a' hatalom polczán, 's lélekkínzó vagyion-éhedet kielégíteni. És mi történik? — a' leghidegebb öv alá ragadtatol, — 's ekkor ha a' sátnához iramlasz, mindegy akár ló- akár számárháton menél... Azok, kik számaron ügetnek, rendszerint biztosan és hamarébb jutnak szerencsééhez, mint kik sok fáradsággal, ismeretgyűjtéssel, törekvéssel, munkás iparral göröncös pályán gyalogolnak. A' Gellert meséjebeli suhancz nem okozza semmi gondot apjának, mert ostoba volt. „Ő szerencsés előmenetű leend,“ mond az apa, „mert számaron ül.“... Boldog egek, útaitok kinyomozhatlanok! Ama közmondat: „lőrul számárra“ elavult, mert ma számárról lóra van divatban, és jobb: számaron, mint lovon menni a' szerencséhez. A' gyalogosak, legjobb vándorútasok, tapasztalatokat, szenvedéseket és gyalogútkjokra emlékeztető tyukszemeket gyűjtögetnek; de mi haszna, mert a' sok ismerettel rakott bördő alatt vegre a' lontan roskadnak össze a' szerencse csarnoka küszöbénél. A' lovon vágatók legsebesb iramlatokban zuhannak le és nyakát törnek. De a' számaron czammogok e' kedves állat' füleihez törlik izzadásukat és bár örökre számárlovagok maradnak, mégis tárva lelik a' dicsőség' kapuit, 's diszjelekkel rakottan vezetettnek a' szerencse kényhölgyi karjai közé. — Számárról lóra kapott Pálunk is, 's épen most jártatják veres takaróju nyereggel csicsomázott szürkéjét; de a' számár is utána ballag philosophi szerénységgel, lesütött fülekkel, jeléül: hogy számár-lassan és beketüréssel érdemelhetni paripán lovagolhatást, csillogást, és — boldog kimúlást.

(Vége követbenik.)

EGY ÍRÓ ÉLETRAJZA.

ÖNMAGÁTUL.

(Folytatás.)

Sok ideig semmi sem adta elő magát részemre, a' koplalás egészen elsoványított; ruhám is elronyolott rajtam; szakállam is hosszúra nőtt már, 's ez segített. Egyik lábomat bekötözvén sántikálva

koldulni kezdtem. Többször gondolkodtam már ezelőtt is, de ez még legjobb gondolatom vala. Néha egy kissé átalítottam, az jutván eszembe hogy én milyen házból származtam, 's mi voltam azelőtt, azért is szegyenelvén magam, hogy talán rám ismernek, de mindent megszokik az ember. Négy hónapig igen jól éltem derék gondolatom után mesterségemből; azonban színem igen jó kezdett lenni, néha többecske pénzem levén a' boros poharak elelfelejték velem bénaságomat. Végre e' kis csalárdíszagomért két hónapi fogságra ítélték; de a' fogság nem volt olly rémítő milyennek képzeltem, ennem volt, dolgozni nem kellett, pedig ha ez meg van, nem legrosszabb az ember állapota. Sőt eltelvén a' két hónap kibocsátottak 's én vissza ohajtottam, mert munka nélkül a' legelhagyottabb állapotban voltam. Órákig állongtam az utcákon és senki sem hitt meg munkára. Hogy pedig magam szólitottam volna meg valakit munkáért, arra nem tudtam magam birni, az szegény lett volna.

Az isten gondoskodik minden szegényről. Én az éhségtől rettenetesen kinoztatva isteni gondviselés sugarlásából a' lipcsei országtunom indultam el. Ott egy megebesített katonára bukkantam, ki az utmelletti árokban fekvé jajgatott és nem sokára végsőt vonaglott. Szegényt az isten nyugasztalja meg, engem az éhenhalástól mentett meg. Két zsebóra levén nála, a' kettő mintegy 150 forintot érhetett csak meg; azonkívül néhány Lajos-arany is volt még nála, 's két arany gyűrű, aztán három ezüst kalán, ezek fölött pedig hét száz forint; valahol egy rabolhatta szegény a' háborus időkben; béke hamvaíra. Eltemem őt nem leheté, mivel nem vala ásom vagy kapám; isten látja lelkemet e' keresztény kötelességet szívesen megtettem volna. Egyébiránt mennyi derék vitéz maradt szeretszét felmentetlenül, gondolám! A' legközelebbi szomszéd városkában rendbe szedtem magam, mert nem ér az semmit, mikor az ember olly rondán és rongyosan jár. Nem levén ott a' városkában ötvös, egyik aranygyűrűmet 's a' kalánokat, ugy szín'e egyik órámat egy zsidónak kellett eladnom, de csufol megcsalt az istentelen pogány; hiszen csak zsidóval kezdjen az ember valamit, bizonyos lehet ben, hogy megcsalja.

Pénzem most már volt, mellyel megvethettem volna valamely biztos jövedőmnek alapját, de akkor nagy szándék, erős akarat 's a' jóban állhatatos megmaradás kívántatott volna, ezek pedig bennem soha sem voltak meg. Pénzemet némelly zsugoriaknál okosabban használni elkezdtem. Egészen új, 's az előbbi vágyokkal egészen ellenkezők támadnak az emberben, midőn zsebében véletlenül pénz terem; én legaláz azt tapasztalám. Nekem p. o. semmi más szándékom 's ezéol nem volt, mint Lipcsébe eljuthatni, de pénzre tevén szert, szándékom megváltozott, 's Hamburgba mentem. Ott ismét új vágyok támadtak bennem; látván a' világnak majd minden részéből jövő 's minden részeire menő hajókat, kedvem jött valamelyiken más világrészre elhajózni; de mivel nem tudám hamarjában elhatározni hová lenne legjobb utazni, 's mivel az induló és érkező hajókra bámolni a' biztos partrol igen gyönyörűségesnek tetszett, az idő eljárt és zsebem ismét olly üres lön mint az előtt vala.

(Folytatása következik.)

HIR - KALÁSZOK

az élet földéről.

Pest, nyárelő 5-ikén 1838. Frankenburgnak az árvíz által megkárosult pestmegyei jobbágyok segedelmezé-

sére intézett humoristicai felolvasása közép számu, de válogatott közönség előtt ment vége f. h. 2-ikán. Nem csak a' szavaló urak 's énekes kissasszonyok, hanem — néhányat kivéven — az egész hangászkar is csupa műkedvelők bűl állván, csudálni lehet azon egybevágó pontosságot, melly az egészben uralkodott, mellyel a' nagyszerű előzenék is játszatának. — Az éneklelt Gyöngyösy K. és Tomasin i A. kisasszonyok nem csak zajos tapsban 's előhivatásban részesültek, hanem ez utóbbinak ismétlenie is kellett az olvadozó lágságu „havasí kürt“ éneket. Hasonlóképp tapsal fogadtaték Fáy Gusztáv jeles zongorajátéka, Gara ynak „Hunyady kardja“ című balladája, Tomasin i A. és Schveizer ur párdala, 's Kunosnak ez utóbbi által szavalt „Kereszt“ című romanczaja, mellynek előadásában, a' hirdetésen jelentve volt vidéki asszonyságot hirtelen betegése akadályozá; végre Frankenburgnak mély eszméletekkel gazdag humoristicaja, mellyet kissé élénkebb előadás még jobban kiűtetett volna. Általában olly jól sikerült az egész, hogy méltán nagyobb közönséget érdemeltek volna, mi bizonyára gyűleudett is, ha az először hirdetett pünkösd napján nem pedig előzőleg szombaton adatott, 's a' hirdetések mindkét városban kelletékép hordoztattak 's fölragasztattak volna!! Az összes bevétel mintegy 600 v. forint-ra megy.

Következett nap europai hírrel díszeskedő Saphir-unk tartá emberbaráti célra jövedelmezett humoristicai felolvasását, mellynek hangászati éneklési 's szavalati részeiben a' német színház legjelesb tagjai vőnek részt. Saphir tulajdon felolvasása, szavának gyengése miatt csak a' közelb állókat részesíthette ama' lélekderítő édeletében a' kedélyességnek, melly e' doldozatában is dús termékenységgű. — Hallgatóság módfelett sok gyűlt a' színterembe, 's a' bevétel 1800 pengő forint és 7 vert arany. — Milly különbség a' budapesti német és magyar közönség száma 's részvéte közt!!! S.

Színésztűnknek új, 's bizton reméljük, — az előbbinél kedvezőbb időszaka kezdődik. A' részvényes társaság közgyűlése ugyanis f. h. 6-ikán tartott ülésében Bajza József helyett, Szentkirályi Móri cz, közelébb Földváry Gábor alispán ural egyűt leköszönt megyei főjegyzőt választá igazgatóul.

Vásári közönségűnknek tegnap új élemény kínálkozott, nemzeti színpadunkon, Szigligetinek „Gyász vitézek“ című új drámája szemlélésében, mellyrűl, mint színművilágunk ujdón termékérűl, jövő lapjaink bővebben szólandnak.

VIRÁGNYELV.

Garay- és Kunoss-tul.

(Köhényfa-virág.)

Bírhadni egykor tégedet!
Milly boldogító képzelet!

(Diófa-level.)

Egy kis reményt ígérhetek. —
Talán cselódat érheted.

(Birsalmu-virág.)

Örömmel áldozom fel
Tenéked mindenem,
Ha kedvesed' ezzel
Megérdemelhetem.